

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

Turayeva Sevara Baxtiyarovna

105- sonli ATEBBUI maktab internati matematika fani o'qituvchisi

ALOHIDA TA'LIM EHTIYOJLARI BO'LGAN BOLALAR UCHUN IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLARIDA OILA HAMKORLIGI

Annotatsiya: Ushbu maqolada alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktablarida oila hamkorligi haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar, ixtisoslashtirilgan, internat,

Zamonaviy ta'limda alohida ta'limga muhtoj bolalarni o'qitish masalalariga tobora ko'proq e'tibor qaratilmoqda.

So'nggi o'n yilliklarda jamiyatning nogiron kishiga bo'lgan munosabati keskin o'zgarib boshladi, uni jamiyatning teng huquqli va munosib a'zosi sifatida tan oldi, lekin hali ham o'zining qo'shimcha muammolariga ega.

Nogiron bolaning tug'ilishi oilani "o'ziga xos" qiladi. Rivojlanishda nuqsoni bo'lgan bolaning oilasi ko'plab o'ziga xos xususiyatlarga ega, chunki uning hayotiy holati butunlay boshqacha, jamiyatda sog'lom bolaning oilasiga qaraganda boshqacha mavqega ega. Bu, o'z navbatida, oiladagi tarbiya turlari va ota-onalarning psixologik muammolarida iz qoldiradi.

Qoida tariqasida, oilada nogiron bolaning paydo bo'lishi bilan moddiy, moliyaviy va uy-joy muammolari kuchayadi. Tahlillar nogiron bolali oilalar orasida eng katta foizni to'liq bo'lmagan oilalar tashkil etishini ko'rsatdi. Ota-onalarning 15 foizi nogiron bola tug'ilishi sababli ajrashgan, onaning qayta turmush qurish imkoniyati yo'q. Shu sababli, nogiron bolaning oilasi muammolariga to'liq bo'lmagan oila muammolari qo'shiladi.

Oiladagi psixologik iqlim shaxslararo munosabatlarga, ota-onalar va qarindoshlarning ma'naviy-psixologik resurslariga, shuningdek, ta'lim, tarbiya va tibbiy-ijtimoiy reabilitatsiya shartlarini belgilab beruvchi oilaning moddiy va maishiy sharoitlariga bog'liq.

Ota-onalarning nogiron bolaning paydo bo'lishiga munosabatiga asoslangan 3 turdagi oilalar mavjud:

- mavjud muammoni noto'g'ri tushunish bilan bog'liq passiv reaksiya bilan;
- giperaktiv reaksiya bilan, ota-onalar intensiv davolaganda, "yorug'lik shifokorlari", qimmatbaho dori-darmonlar, etakchi klinikalar va boshqalarni toping;
- ortacha ratsional pozitsiya bilan: barcha ko'rsatmalarni izchil bajarish, shifokorlar, psixologlarning tavsiyalari.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

Oilada nogiron bolaning paydo bo'lishi har doim barcha oila a'zolari uchun og'ir psixologik stressdir. Ko'pincha oilaviy munosabatlar zaiflashadi, kasal bola haqida doimiy tashvish, chalkashlik hissi, ruhiy tushkunlik oilaning buzilishiga sabab bo'ladi va faqat kichik foizlarda oila birlashadi.

Nogiron bolaning bo'lishi oiladagi boshqa bolalarga salbiy ta'sir qiladi. Ularga kamroq e'tibor qaratiladi, madaniy hordiq chiqarish imkoniyatlari kamayadi, ular yomonroq o'qiydilar va ota-onalarning e'tiborsizligi tufayli tez-tez kasal bo'lishadi.

Ko'pincha bunday oila boshqalarning, ayniqsa yaqin atrofdagi noqulay yashash sharoitlaridan g'azablangan qo'shnilarning salbiy munosabatini boshdan kechiradi (tinchlik va osoyishtalikning buzilishi, ayniqsa nogiron bolaning aqliy zaifligi yoki uning xatti-harakati bolaning atrof-muhit salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatsa).

Atrofdagi odamlar ko'pincha muloqot qilishdan uzoqlashadilar va nogiron bolalar, ayniqsa, sog'lom tengdoshlari bilan to'liq ijtimoiy aloqalar yoki etarli do'stlar doirasi uchun deyarli hech qanday imkoniyatga ega emaslar. Jamiyat bunday oilalarning muammolarini har doim ham to'g'ri tushunmaydi va ularning kichik bir qismi boshqalarning yordamini his qiladi. Shu munosabat bilan, ota-onalar nogiron bolalarni teatr, kino, ko'ngilochar tadbirlar va hokazolarga olib bormaydilar va shu bilan ularni tug'ilishdan boshlab jamiyatdan to'liq izolyatsiyaga mahkum etadilar. So'nggi paytlarda xuddi shunday muammolarga duch kelgan ota-onalar bir-biri bilan aloqa o'rnatmoqda.

Ota-onalar farzandini uning nevrotizmi, egosentrizmi, ijtimoiy va ruhiy infantilizmidan qochib, unga tegishli ta'lim va keyingi ish uchun kasbiy yo'l-yo'riq ko'rsatib, tarbiyalashga harakat qiladilar. Bu ota-onalarning pedagogik, psixologik va tibbiy bilimlarining mavjudligiga bog'liq, chunki bolaning moyilligini, uning nuqsoniga bo'lgan munosabatini, boshqalarning munosabatiga munosabatini aniqlash va baholash, unga ijtimoiy moslashishga yordam berish, muvaffaqiyatga erishish uchun. maksimal o'z-o'zini anglash, maxsus bilim kerak.

Nogiron bolaning rivojlanishi ko'p jihatdan oila farovonligiga, uning jismoniy va ma'naviy rivojlanishida ota-onalarning ishtirokiga, turli xil tarbiyaviy ta'sirlarga bog'liq. Oddiy sharoitlarda bola o'zining harakatchanligi, qiziqarliligi va boshqalar tufayli juda ko'p sonli qo'zg'atuvchilarning manbai hisoblanadi. Nogiron bola ham o'qituvchisi uchun tuganmas rag'batlantiruvchi manbadir, faqat ularning sifati birinchi holatdan butunlay farq qiladi. . Nogiron bola ko'proq mexanik ish, monoton g'amxo'rlik va nazoratni talab qiladi va bolaning javobi, quvonchli qoniqish juda kam bo'ladi, bu bir tomonlama charchoqqa, hatto charchoqqa olib keladi. Biz oiladagi mas'uliyatni taqsimlashga harakat qilishimiz kerak, jamiyat esa o'z burchini bajarishi kerak.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

Nogiron bolalari bor oila alohida e'tibor ob'ektidir.

An'anaga ko'ra, mamlakatimizda nogiron bolalarni tarbiyalayotgan oilalarning muammolari faqat ularning farzandlari muammolari prizmasidan ko'rib chiqildi.

Ota-onalar bilan ishlash bolaning rivojlanishi va ta'limi bo'yicha maslahatlashuvlar bilan cheklangan, biroq ayni paytda juda jiddiy jihat e'tibordan chetda qolgan - ota-onalarning o'zlarining hissiy holati. Nogiron bolalarning ko'plab ota-onalari o'ziga xos zaiflik va jamiyatdan tashqarida bo'lish hissi bilan ajralib turadi. Atrofdagi odamlar, afsuski, nafaqat maxsus ta'limga muhtoj bolalarga, balki ularning qarindoshlariga ham har doim ham toqat qilmaydilar. Shuning uchun ular uchun o'z muammolarini tushunadigan, ularni hukm qilmaydigan va qo'llab-quvvatlamaydigan va nigilizmsiz muomala qiladigan odamlarni topish juda muhimdir.

Farzandlarni o'qitish va tarbiyalash muammosi ham bunday ota-onalarning ustuvor muammolaridan biridir.

So'nggi paytlarda alohida ta'limga muhtoj bolalarni o'qitish va tarbiyalashda tobora ko'proq innovatsion yondashuvlar taklif qilinmoqda. Ijtimoiy mavqei, irqiy yoki diniy mansubligi, jismoniy va aqliy qobiliyatidan qat'i nazar, inklyuziv ta'lim har bir bolaga rivojlanish ehtiyojlarini qondirish imkoniyatini va uning rivojlanish darajasiga mos keladigan ta'lim olish uchun teng huquqlarni ta'minlaydi.

Inklyuziv ta'lim printsipli quyidagilardan iborat: oddiy maktablar ma'muriyati va o'qituvchilari alohida ta'limga muhtoj bolalarni, ularning ijtimoiy holati, jismoniy, hissiy va intellektual rivojlanishidan qat'i nazar, qabul qiladilar va ular uchun psixologik-pedagogik texnikaga asoslangan sharoitlarni yaratadilar. Bu bolalarning ehtiyojlari.

Bugungi kunda O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirish muammosi nafaqat ota-onalar va pedagogik jamoalar, balki butun jamoatchilikning diqqat markazida.

Bu bolalarning ota-onalari bolalar ularni oddiy bolalar jamiyatiga kiritishni talab qiladi. Bu, birinchi navbatda, o'nlab yillar davomida rivojlanishida muammolar bo'lgan bolalarni o'qitishning yaxshi ishlab chiqilgan metodologiyasiga ega bo'lgan tuzatish (maxsus) ta'lim tizimida "maxsus" bolalarning ijtimoiy moslashuvi yomon rivojlanganligi bilan bog'liq. haqiqiy dunyoda bola - u jamiyatdan ajratilgan. O'z-o'zidan ma'lumki, alohida ehtiyojli bolalar ixtisoslashtirilgan muassasalarga qaraganda umumta'lim maktablarida hayotga yaxshi moslashadi. Farq ayniqsa ijtimoiy tajribani o'zlashtirishda seziladi. Sog'lom bolalarda o'rganish qobiliyati yaxshilanadi, bag'rikenglik, faollik va mustaqillik rivojlanadi.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, inklyuziv ta'limni rivojlantirish ilmiy, uslubiy va ma'muriy resurslarga ta'sir qiluvchi murakkab, ko'p qirrali jarayondir. Inklyuzivlik g'oyasini qabul qilgan o'qituvchilar va ta'lim muassasalari ma'muriyati, ayniqsa, pedagogik jarayonni tashkil etishda, markaziy shaxs bola bo'lgan ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro ta'sir mexanizmini ishlab chiqishda shoshilinch yordamga muhtoj. Inklyuziv makon nafaqat bolalar, balki kattalar uchun ham ochiqlik va foydalanish imkoniyatini nazarda tutadi. Ta'lim muassasasining hamkorlari qanchalik ko'p bo'lsa, talaba shunchalik muvaffaqiyatli bo'ladi.

Bugungi kunda alohida ehtiyojli bolalar maxsus muassasalarda o'qishlari shart emas, aksincha, ular oddiy maktabda yaxshiroq ta'lim olishlari va hayotga yaxshiroq moslashishlari mumkin. Bu sog'lom bolalarda bag'rikenglik va mas'uliyatni rivojlantirish imkonini beradi.

Nogiron bolaning oilasi bilan o'zaro munosabatlarning muhim shakli har bir ota-ona bilan individual ishlashdir. Oilaning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish, ota-ona bilan suhbatlashish (har bir shaxs bilan), ota-onalar va bolalar o'rtasidagi muloqotni kuzatish orqali biz bolaga birgalikda ta'sir qilishning aniq usullarini belgilaymiz.

Sinf o'qituvchilari nogiron bolaning oilaviy mikro muhitini tahlil qiladilar. Shu maqsadda kattalar bilan diagnostika va tahliliy ishlar olib boriladi. Eng keng tarqalgan diagnostika usuli anketalardir. Bu bizga oilaning umumiy rejasini, ota-onalarning yoshini, ta'lim darajasini, bola va ota-onalar o'rtasidagi munosabatlarning tabiatini, ota-onalarning ta'lim salohiyati darajasini, bola haqidagi ma'lumotni va tabiatini aniqlash imkonini beradi. kasallikdan.

Nogiron bolalari bor oilalar bilan yakka tartibdagi ish shakllaridan biri bu maslahatdir. Ular oila hayotini yaxshiroq bilishga yordam beradi va eng zarur bo'lgan joyda yordam beradi. Shuningdek, ular ota-onalarni farzandlariga jiddiy qarashga, ularning xarakter xususiyatlarini aniqlashga va ularni tarbiyalashning eng yaxshi usullari haqida o'ylashga undaydi. Maslahat berishda o'qituvchi ota-onalarning savollariga javob beradi va ularga malakali maslahatlar berishga intiladi.

Bunday oilalar bilan ishlashda biz quyidagi muammolarni hal qilamiz:

- ota-onalarning ijobiy o'zini-o'zi hurmatini shakllantirish, tashvishlarni bartaraf etish;
- o'z-o'zini tahlil qilish va psixologik to'siqlarni bartaraf etish ko'nikmalarini rivojlantirish;
- ota-ona va bola munosabatlarini rivojlantirish;
- xulq-atvorning kommunikativ shakllarini takomillashtirish;

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

- tashqi dunyo bilan adekvat muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

Ko'pincha, ota-onalar tashxisni qat'iy rad etadilar, bolaga qo'yiladigan talablarni ortiqcha baholaydilar va natijada ota-onalarning kutganlariga mos kelmaydi va nizolar paydo bo'ladi. Bunday ota-onalar bilan ishlashda biz ota-ona va bola munosabatlarini uyg'unlashtirish orqali muammoni zararsizlantirishga harakat qilamiz.

Mening tajribam shuni ko'rsatadiki, nogiron bolasi bo'lgan barcha oilalar ijtimoiy-psixologik yordamga muhtoj. Ota-onalar o'zlarining baxtsizliklari bilan yolg'iz qolmasligi kerak, bu muammo faqat oilaning shaxsiy ishi bo'lib qolmasligi kerak. Oila o'z farzandi haqida yolg'iz qolmasligi yoki xijolat bo'lmasligi muhimdir. Adekvat qurilgan oila muhiti va farzandingizga munosabat bilan oilaning faoliyati saqlanib qoladi.

Ota-onalar va nogiron bolalar bilan ishlash maktabimiz faoliyatining muhim va dolzarb yo'nalishlaridan biridir. Bu bizga bolalarni jamiyatda ijtimoiylashtirish va moslashtirishning maqsad va vazifalarini hal qilishga yordam beradi. O'qituvchilar va psixologlar bilan muloqot qilish orqali ota-onalar o'zlarining psixologik-pedagogik bilimlarini kengaytiradilar va bolalarni tarbiyalash bo'yicha qarashlarini o'zgartiradilar.

Rivojlanishda nuqsoni bo'lgan bolani tarbiyalash va tarbiyalash ota-onadan katta jismoniy va ma'naviy kuch talab qiladi, shuning uchun ham kattalar uchun jismoniy salomatlik, ruhiy muvozanat va optimizmni saqlash juda muhim. Bolaning va oilaning taqdiri ko'p jihatdan ota-onalarning keyingi o'zini qanday tutishiga bog'liq bo'ladi. Imkoniyati cheklangan bolalarga yordam berishning eng yaxshi usuli bu ularning ota-onalariga yordam berish, deb hisoblayman.

Nogironlar jamiyatimizning bir qismidir. Ularga munosabat madaniyat va ijtimoiy rivojlanish darajasini belgilaydi. Nogironlarga nisbatan befarqlik, shafqatsizlik butun jamiyatni ma'naviy tanazzulga olib keladi.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Galkina, E. V. Nogiron bolaning oilasi bilan ishlash / E. V. Galkina // Zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalalari: II xalqaro materiallar. ilmiy Konf. - Ufa: 2012 yil.
2. Pugachev A. S. Inklyuziv ta'lim / A. S. Pugachev // Yosh olim. - 2012. - 10-son. - B. 374-377.
3. Grachev, L.K. Nogiron bolali oilalar bilan ijtimoiy ish dasturi / L.K. Grachev. - M.: "Jamoat qadriyatlar markazi", 1998. - 138 b.
4. Nogiron bolalar: ta'lim va ta'limdagi muammolar va innovatsion tendentsiyalar. "Korreksiya pedagogikasi va maxsus psixologiya" kursi uchun o'quvchi / komp. N. D. Sokolova, L. V. Kalinnikova. - M.: GNOM va D nashriyoti, 2001. - 448 b.
5. Katkova, L.P. Nogiron bolali oilalarda ijtimoiy ishchi faoliyatini tashkil etish // Tibbiy yordam. - 1994. - No 2. - B. 6-10.